

Робоча програма з **Теорії держави і права** для студентів за спеціальністю **081 Право** освітня програма Право на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти

Розробник: Зеленко І.П., доцент кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права, кандидат юридичних наук, доцент.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права.

Протокол № 1 від 31 серпня 2020 року

Завідувач кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права

_____

(підпис)

Соболь Є.Ю.
(прізвище та ініціали)

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність/напрямок, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання*
Кількість кредитів ЄКТС – 7	Галузь знань 08 Право (шифр і назва)	Нормативна	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва) Загальна кількість годин – 210	Спеціальність/напрямок: 081 Право (шифр і назва)	Рік підготовки	
		1-й	1-й
		Семестр	
		1-й, 2-й	1-й, 2-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,6 самостійної роботи студента – 3,7	Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)	38 год.	14 год.
		Практичні, семінарські:	
		50 год.	8 год.
		Лабораторні:	
		- год.	- год.
		Самостійна робота:	
		122 год.	188 год.
		Індивідуальні завдання:	
		-	
		Вид контролю:	
залік, екзамен	залік, екзамен		

Мета та завдання навчальної дисципліни.

Метою вивчення курсу є вивчення основних та загальних закономірностей виникнення, розвитку і функціонування держави та права.

Завдання навчальної дисципліни:

- отримання, засвоєння та систематизація знань з дисципліни «Теорія держави та права»;
- набуття здатності аналізувати державно-правові явища;
- формування навичок юриста-фахівця.

В результаті вивчення дисципліни «Теорія держави і права» студенти повинні бути здатними до вирішення професійних задач, пов'язаних з ефективністю забезпечення прав і свобод людини і громадянина і під час роботи мати такі компетентності:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов (**ІК**).

Загальні компетентності (ЗК):

- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (**ЗК-3**);
- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (**ЗК-11**).

Фахові компетентності (ФК):

- здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві (**ФК-1**);
- знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів (**ФК-2**);
- здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності (**ФК-13**).

Програмні результати навчання (ПРН):

Соціально-гуманітарна ерудованість:

- здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання (**ПРН-2**);
- формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми (**ПРН-4**)

Комунікація:

- пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту (**ПРН-13**)

Праворозуміння:

- виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи (ПРН-18);
- пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів (ПРН-20).

3. Програма навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1

Тема 1. Предмет і методологія теорії держави і права

Становлення, загальнотеоретичної науки про державу та право. Філософія права та енциклопедія права як її попередники. Наступність у розвитку загально-теоретичних державно-правових знань. Внесок мислителів України у розвиток загально-теоретичного вчення про державу та право. Роль вчених-юристів України у визначенні предмету і структури теорії держави і права як науки і навчальної дисципліни. Структура теорії держави і права як навчальної дисципліни. Завдання теорії держави і права як науки і навчальної дисципліни. Предмет теорії держави та права. Розрізнення понять, «об'єкт» і «предмет» теорії держави та права. Особливості предмету теорії держави та права як науки.(і процесу їх створення.) «Теорія держави» і «теорія права», їх відмінність і єдність.

Методологія теорії держави та права. Метафізика, діалектика (матеріалістична та ідеалістична), ідеалізм (об'єктивний та суб'єктивний), матеріалізм (об'єктивний та суб'єктивний), у пізнанні державно-правових явищ. Логічні прийоми загальнотеоретичного пізнання держави і права (аналіз, синтез, індукція, дедукція тощо). Загальнонаукові методи пізнання держави і права: формально-логічний метод, соціологічний метод, системно-структурний метод, конкретно-історичний метод, статистичний метод тощо). Приватно-наукові методи пізнання держави і права (метод порівняльного правознавства, метод техніко-юридичного аналізу, метод конкретизації, метод інтерпретації тощо). Функції теорії держави та права. Евристична функція. Онтологічна функція. Прогностична функція. Методологічна функція. Ідеологічна функція. Політична функція. Практично-прикладна функція.

Співвідношення теорії держави та права і філософії, соціології, політології, економічної та управлінської науки, тощо. Виникнення нових галузей наук. Поняття юридичних наук і суспільних наук. Структура юридичних наук. Історико-теоретичні науки. Співвідношення теорії держави та права з історією держави та права та історією вчень про державу та право. Галузеві науки і співвідношення з ними теорії держави та права. Спеціальні юридичні науки і співвідношення з ними теорії держави та права, зв'язок теорії держави і права і юридичної практики.

Тема 2. Еволюція суспільства: виникнення держави і права

Структура первісного суспільства. Органи влади та управління первісного суспільства. Еволюція первісного суспільства. Форма організації суспільства в епоху неоліту («протодержава»). Особливості виникнення європейських держав. Особливості виникнення східних (азіатських) держав. Ознаки які відрізняють публічну владу первісного суспільства від держави. Теорії виникнення держави (теологічна, патріархальна, договірна, насильства, психологічна, органічна, історико-матеріалістична тощо). Загальні закономірності виникнення держави.

Нормативне регулювання суспільних відносин первісного суспільства. Виникнення права. Ознаки які відрізняють право від соціальних норм первісного устрою. Держава і права як загально-соціальні інститути. Співвідношення держави і права. Взаємозв'язок держави і права. Відносна самостійність держави і відносна самостійність права.

Тема 3. Громадянське суспільство, політична система суспільства та держава

Громадянське суспільство: поняття, структура, основні ознаки, сутність. Громадянин і громадянське суспільство. Критерії цивілізованості громадського суспільства: економічний, політичний, ідеологічний плюралізм як засади суспільного життя в Україні. Взаємозалежність і взаємодія громадянського суспільства і держави. Політична система суспільства: поняття, структура, сутність. Місце держави в політичній системі суспільства. Політика. Політична влада і державна влада. Державна влада і громадські об'єднання: комерційні і некомерційні (неприбуткові), правова основа їх взаємодії. Державна влада і правляча політична партія. Формування внутрішньої і зовнішньої політики держави. Лобізм.

Тема 4. Поняття держави, її основні ознаки, сутність. Типологія держав

Поняття держави (у світлі різних підходів щодо визначення). Основні ознаки держави. Фундаментальні елементи держави: населення (народ, нація громадяни), територія, публічна влада. Суверенітет держави. Внутрішня і зовнішня сторони суверенітету. Суверенітет народу і його втілення в демократичних державах. Національний суверенітет і право націй на самовизначення. Суверенітет у федеративній державі.

Поняття державної влади і її співвідношення з політичною владою. Класові, національні, корпоративні, загально-соціальні фактори і їх місце в державі. Методи і форми забезпечення державою інтересів суспільства, громадян, національних і соціальних спільнот (груп). Сутність держави. Аспекти сутності держави. Класове (вузькогрупове) і загальносоціальне у сутності держави. Цивілізаційний та формаційний підходи до типології

держави. Види цивілізацій і відповідні їм типи держав. Особливості держав у межах одного типу. Східний тип держав. Класово-економічна сутність формаційного підходу. Основні риси і особливості держав рабовласницького, феодального, буржуазного і сучасного суспільства. Еволюція типів держав. Умови і форми переходу від одного типу держави до іншого. Конвергенція у розвитку держав різного типу.

Тема 5. Форма держави

Поняття форми держави. Її структура: форма правління, форма державного устрою, форма державного (політичного) режиму, їх поняття та основні риси. Співвідношення типу, сутності і форми держави. Прогресивні та регресивні зміни форми держави певного типу.

Форми правління у рабовласницькій, феодальній, буржуазній та соціалістичній державі. Монархія і республіка як класичні форми правління держави в історії і сучасності. Види монархічних форм правління: історія та сучасність. Сучасні монархії: абсолютна, конституційна (парламентська), змішана. Види республіканських форм правління: історія та сучасність. Парламентська, президентська, парламентсько-президентська та президентсько-парламентська республіка, критерії їх розрізнення. Форма правління в Україні. Поняття форми державного устрою. Національно-державний та адміністративно-територіальний устрій держави. Унітарна держава, її основні ознаки. Унітарна держава з елементами федералізму. Автономія в унітарній державі. Особливості України як унітарної держави. Федеративна держава, принципи її утворення та правова основа. Особливості суверенітету і територіальної цілісності федеративної держави. Взаємовідношення між федеральними органами державної влади і органами влади суб'єктів федерації. Види федерацій. Конфедерація: поняття та ознаки. Принцип державного суверенітету і конфедерація. Історична доля конфедерації. Співдружність держав, регіональні, економічні, політичні, військові та інші союзи, асоціації, об'єднання тощо держав, їх відміна від унітарної та федеративної держави (Організація Об'єднаних Націй, НАТО тощо). Державний (політичний) режим: поняття, види. Чинники, що впливають на вид політичного режиму. Демократичний політичний режим: поняття, різновиди, основні ознаки. Антидемократичний режим: поняття, основні ознаки, різновиди.

Поняття функцій держави. Визначення основних напрямів діяльності держави. Класифікація функцій держави, їх взаємозумовленість і взаємозв'язок. Функції сучасної Української держави і функції державних органів: їх відмінність і взаємозв'язок. Правові форми здійснення державою своїх функцій. Загальносоціальні, національні і класові фактори у змісті функцій держави. Критерій прогресу в розвитку функцій держави.

Тема 6. Механізм та апарат держави

Поняття механізму держави, державного апарату. Роль механізму держави у забезпеченні здійснення її функцій. Структура механізму сучасної держави та її правова основа. Державні органи, установи, підприємства і організації, їх місце і роль у механізмі держави. Державні і недержавні (комерційні) організації: специфічні риси їх функціонування у механізмі держави. Особливості механізму федеративної та унітарної держави. Поняття державного органу, його ознаки і поняття. Система державних органів в Україні. Централізація і децентралізація в організації та функціонуванні державних органів. Розподіл праці (спеціалізація) у системі органів держави. Професійність державного апарату.

РОЗДІЛ 2

Тема 7. Загальне вчення про демократію

Поняття та ознаки демократії. Функції і принципи демократії. Форми та інститути демократії. Референдум як особливий інститут демократії. Поняття, принципи та види виборів. Види виборчих систем. Взаємодія демократії та самоврядування, ознаки, що відрізняють демократію від самоврядування. Демократія, як загальнолюдська цінність. Демократія та права соціальних меншин.

Тема 8. Права людини і громадянина

Історія ідеї прав людини. Теорія трьох поколінь прав людини. Поняття основних прав людини і громадянина. Міжнародні стандарти в галузі прав людини. Взаємозв'язок прав людини і громадянина. Система основних прав і свобод людини і громадянина. Поняття і система обов'язків людини і громадянина. Права дитини: поняття та система.

Тема 9. Соціальна правова держава

Правова держава в історії політико-правової думки. Правова держава як мета демократичних рухів. Поняття правової держави. Сучасна правова держава: теорія та досвід. Ознаки правової держави: верховенство права та закону; розподіл влад; охорона прав та свобод громадян; взаємна відповідальність держави та особи; соціальна та юридична захищеність особи; конституційна законність та конституційний контроль; взаємозв'язок держави з громадським суспільством. Проблеми та шляхи формування правової держави в Україні. Історія виникнення соціальної держави. Поняття, види та ознаки соціальної держави. Україна як соціальна держава.

РОЗДІЛ 3

Тема 10. Право в системі регулювання суспільних відносин

Поняття і основні ознаки соціального регулювання в суспільстві. Система соціального регулювання. Нормативні та індивідуальні регулятори, їх сфери застосування та методи. Соціальні норми, їх поняття та форми виразу. Класифікація (види) соціальних норм: звичаї, мораль, корпоративні, релігійні, політичні, правові, етичні та інші норми. Право та традиції. Загальне й особливе у соціальних нормах. Право і технічні норми, їх співвідношення і взаємодія. Особливий вид технічних норм – військово-технічні норми. Технічно-правові норми. Право і мораль. Ознаки, які відрізняють норми права від норм моралі. Право та морально-етичний рівень розвитку суспільства. Справедливість та право. Роль права у розвитку і зміцненні моралі суспільства.

Тема 11. Поняття права. Співвідношення права з політикою, економікою, культурою

Основні уявлення та вчення про право. Аксеологічний та інструментальний підхід до поняття права. Визначення поняття права. Соціальна цінність права. Право як спеціальний регулятор суспільних відносин. Загальносоціальні, національні та корпоративні фактори в праві. Ознаки права (нормативність, системність, формальна визначеність, вольовий характер, загальна обов'язковість, гарантованість державою). Соціальна справедливість та свобода і їх міра як сутність права. Вольовий критерій при оцінюванні сутності права. Право як система норм (правил) поведінки особи, нормативна основа організації та функціонування державної влади, об'єднань громадян, інших осіб. Принципи в праві: їх поняття та класифікація. Загальноправові та міжгалузеві принципи. Втілення загальнолюдських цінностей в загальноправових принципах права. Роль принципів права у правотворчості, та правозастосуванні. Об'єктивне та суб'єктивне право. Природне та позитивне право. Функції права як основні напрямки правового впливу на суспільні відносини. Загально-соціальні (виховна, інформаційна, орієнтаційна, оцінювачна) та спеціально-соціальні (юридичні) функції права (регулятивні – статична та динамічна, охоронна).

Право, політика, економіка. Межі правового регулювання у суспільстві. Порядок як відносно самостійне явище. Взаємовплив права і економіки. Правові форми економічних відносин. Безпосереднє та опосередковане регулювання правом економічних відносин. Роль права у стимулюванні розвитку нових економічних відносин. Взаємовплив права і політики. Право як основа та форма (засіб) здійснення політики держави. Відображення в праві рівня політичної зрілості класу (правлячої еліти), народу (нації), суспільства, держави. Роль політики у визначенні змісту і напрямків правового регулювання. Правове оформлення легітимної політичної діяльності і її принципів.

Тема 12. Форми права

Поняття форми права її значення в правовому регулюванні суспільних відносин, та систематизації законодавства. Основні історичні форми права: правовий звичай, судовий (адміністративний) прецедент, доктринальна форма, догми (принципи та правила) релігії, нормативний юридичний акт, договір (нормативні: внутрішні та міжнародні зовнішні). Співвідношення закону (нормативно-правового акту) та права. Закон у вузькому та поширеному сенсах, матеріальному та формальному розумінні. Право та законодавство. Підзаконні нормативно-правові акти. Співвідношення верховенства закону та верховенства права. Правонаступництво у праві. Судовий прецедент, його основні ознаки, особливості та співвідношення з іншими нормами права. Судова та адміністративна практика, її роль у розвитку форм права на сучасному етапі. Прецедент судового тлумачення та судовий прецедент. Правовий звичай: поняття, основні ознаки та особливості. Звичайне право, його сутність, ознаки та взаємозв'язок з правовим звичаєм. Доктринальна форма права. Положення (рекомендації) юридичної науки, їх вплив на правозастосування та законотворчість Наукові коментарі до текстів законодавства (нормативно-правових актів). Нормативно-правові договори: типові, примірні, міждержавні, внутрішні та зовнішні, а також інші (господарські, страхування і т. ін.).

Тема 13. Нормативно-правовий акт: поняття, ознаки, система та види

Поняття правового (юридичного) акту. Види правових актів. Поняття та ознаки нормативно-правового акту, його відміна від актів застосування права й актів тлумачення правових норм. Система та види нормативно-правових актів в Україні. Закони та підзаконні акти, їх загальні та особливі риси. Закон як нормативно-правовий акт держави вищої юридичної сили, найбільш авторитетна форма права. Класифікація законів. Конституційні, кодифікаційні та прості (звичайні) закони. Загальні та спеціальні закони. Конституція держави - основа правової системи суспільства, її верховенство та гарантованість. Відмінність Конституції від всіх інших правових актів державної влади. Нормативно-правові акти парламенту (України). Органічні акти парламенту (України). Нормативно-правові акти глави (президента) держави. Правові акти уряду (Кабінет Міністрів України), їх основні види. Юридичні акти міністерств та центральних відомств, їх класифікація та юридична природа. Нормативні акти місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх система та якості. Локальні нормативні акти (підприємств, установ, організацій). Порядок опублікування та набуття чинності нормативно-правових актів (законів), його правове урегулювання. Дія нормативно-правових актів (законів). Дія нормативно-правових актів у часі, набрання чинності та припинення дії нормативно-правових актів. Пряма, зворотня і переоживаюча дія нормативно-правових актів. Дія нормативно-правових актів у просторі. Територіальний та екстериторіальний принципи дії нормативно-правових актів у просторі. Дія нормативно-правових актів за колом осіб.

Тема 14. Норми права

Поняття норми права та її основні ознаки. Загальний характер та формальна визначеність норми права, загальна обов'язковість, примусовість, невизначеність адресату. Види норм права. Регулятивні і правоохоронні норми права. Дозволяючи (уповноважуючи), зобов'язуючи, забороняючи норми права. Матеріальні та процесуальні норми права: їх взаємозв'язок і відмінність. Пріоритет норм матеріального права щодо процесуальних в романо-германській сім'ї правових систем. Класифікація норм права за рівнем їх нормативності: норми-цілі, норми-дефініції, норми-принципи та ін. Колізійні норми. Значення класифікації норм права для їх ефективної реалізації. Структура норми права. Гіпотеза, диспозиція, санкція (прості, складні, абсолютно та відносно визначені). Структура регулятивних та правоохоронних норм права. Форми викладу правових норм у статтях нормативно-правових актів (пряма, посилкова і банкетна, казуїстична, абстрактна). Співвідношення норми права та статті нормативно-правового акту.

Тема 15. Правотворчість

Поняття і основні ознаки правотворчості (організаційно-методичний аспект, інтелектуальна та волява сторони, фінансове та матеріальне-технічне забезпечення). Види (класифікація) правотворчості. Правотворчість державних органів. Санкціонована правотворчість. Делегована правотворчість: її переваги і недоліки. Первинна, поточна та кодифікаційна правотворчість. Правотворчий процес та його особливості. Законодавчий процес. Законодавча ініціатива (право законодавчої ініціативи та форми її реалізації). Суб'єкти законодавчого процесу, їх правове визначення. Основні стадії законодавчого процесу, його правова основа. Поняття і основні риси стадій законодавчого процесу. Предмет законодавчої діяльності (проекти, їх підготовка, процедура розгляду, проходження). Регламент законодавчого процесу. Принципи законодавчої діяльності в Україні. Поняття, основні риси та види юридичної техніки. Значення юридичної техніки та правозастосування в правотворчій діяльності. Законодавча техніка. Мова закону. Законодавча стилістика. Правила підготовки законодавчого акту. Нормативні приписи, нормативна будова, юридичні конструкції як засоби законодавчої техніки. Казуїстичне та абстрактне викладання правових норм. Правозастосувальна техніка, її риси та їх прояв у правових актах. (вирок, рішення, визначення суду та ін.). Державна і рідна мова учасників юридичної справи. Юридична термінологія та принципи її використання в правотворчій і правозастосувальній діяльності.

Тема 16. Система права

Система права та правова система їх співвідношення. Поняття та основні риси структури права. Рівні (елементи) структури права: правова норма, інститут права, галузь права, особливі структурні підрозділи права: суміжні інститути права, об'єднання правових інститутів, підгалузі права. Первинні асоціації правових норм та інститути права. Система права: предмет та метод правового регулювання як підстави розподілу норм права по галузях, їх основні ознаки та роль у правотворчості й правозастосуванні. Матеріальне та процесуальне право. Публічне та приватне право. Поняття та основні риси правового режиму. Система законодавства: поняття, основні риси та структурні підрозділи. Співвідношення системи права й системи законодавства, його значення для систематизації норм права. Систематизація нормативно-правових актів (законодавства), її поняття, ознаки, форми поняття та ознаки інкорпорації та кодифікації законодавства. Загальна та галузева кодифікація. Звід законів, уложення законодавства, систематичне зібрання законодавства, збірки законів (нормативних актів) та ін. Принципи систематизації та кодифікації законодавства. Хронологічний та предметний підходи. Сучасна кодифікація законодавства в Україні, її головні напрямки, форми та значення у забезпеченні правового стану суспільства і держави.

Тема 17. Правові відносини

Поняття та основні ознаки правових відносин. Правові відносини як форма існування й реалізації прав та обов'язків. Норми права та правові відносини. Склад (структура) правових відносин. Матеріальні та юридичні аспекти змісту правовідносин. Основні елементи складу правовідносин: суб'єкти, зміст (юридичний, фактичний), об'єкти, юридичні факти. Суб'єктивне право: поняття, ознаки. Правомочність як структурний елемент (вид) суб'єктивного права. Юридичний обов'язок: поняття, ознаки, види. Повноваження. Юридична відповідальність. Суб'єкти правовідносин. Правосуб'єктність фізичних осіб. Правоздатність. Дієздатність. Деліктоздатність. Правосуб'єктність юридичних осіб. Публічні (некомерційні) і приватні (комерційні) юридичні особи. Поняття та ознаки юридичної особи. Об'єднання та соціальні спільності як суб'єкти правових відносин. Держава як суб'єкт правових відносин (адміністративних, цивільних, міжнародних та ін.). Об'єкти правових відносин: поняття та ознаки. Види об'єктів правових відносин: їх поняття та види згідно законодавства України. Їх правовий режим. Особливості правового режиму землі, повітря та ін. Юридичні факти: поняття та ознаки. Класифікація юридичних фактів. Види юридичних фактів за правовими наслідками: правостворюючі, правозмінюючі, правопринипняючі. Види юридичних фактів за вольовою ознакою: юридичні дії та події. Поняття та види правових презумпцій. Юридичне становище та юридичний (фактичний) склад.

РОЗДІЛ 4

Тема 18. Реалізація права

Сутність, поняття, основні ознаки реалізації права. Реалізація права поза правовідносинами і в правовідносинах. Форми безпосередньої реалізації права: використання, виконання, дотримання, їх поняття, основні ознаки, юридична природа і роль у правовому регулюванні суспільних відносин. Застосування права як правова форма діяльності держави: поняття, ознаки. Застосування права як вид індивідуального (піднормативного) регулювання. Процес застосування права, його основні стадії. Правова оцінка та кваліфікація фактичних обставин (події, проблеми, ситуації та ін.). Основні вимоги правильного застосування права. Акт застосування права: поняття і ознаки. Види актів застосування права за юридичними наслідками, за формою зовнішнього прояву (письмовий, усний, конклюдентний). Достовірність та точність норми права, що застосовується. Істина у правозастосувальному процесі (судовому та ін.), її докази та функції у правовому регулюванні, а також зміцненні законності й правопорядку. Інтелектуальне забезпечення правильного, законного та точного застосування норм права. Акти застосування норм права. Прогалини у праві. Аналогія закону, аналогія права та субсидіарне застосування. Зловживання правом. Практична спрямованість теорії правозастосування на якість виконання усіма юристами своїх професійних обов'язків.

Тема 19. Тлумачення норм права

Поняття тлумачення норм права, його основні риси. З'ясування та роз'яснення змісту правових норм (їх окремих елементів). Класифікація тлумачення норм права. Види тлумачення правових норм за суб'єктом. Офіційне тлумачення норм права та його види (легальне, автентичне). Юридична природа (наслідків) офіційного тлумачення правових норм, його обов'язковість в правозастосуванні. Неофіційне тлумачення норм права, його основні риси та види. Доктринальне тлумачення правових норм та його значення для правозастосування та удосконалення механізму правового регулювання (науково-практичні коментарі, дослідження права: дисертації, статті, монографії і т. ін.). Професійне та побутове тлумачення норм права. Види тлумачення норм права за обсягом: буквальне, поширювальне (розширене) та обмежувальне тлумачення, їх значення для вірного, обґрунтованого та законного прийняття юридичного рішення (акту). Нормативне та казуальне тлумачення правових норм (за результатом). Засоби тлумачення норм права, поняття та основні риси. Граматичне (філологічне, семантичне, лінгвістичне) тлумачення норм права. Логічне, історичне, телеологічне та наукове тлумачення правових норм. Акти тлумачення, їх види та юридична природа.

Тема 20. Правомірна поведінка та правопорушення

Поняття та ознаки правомірної поведінки. Співвідношення права та поведінки (вчинку, діяльності). Воля, свідомість, інтелектуальні якості особи та правомірна поведінка. Особливості структури (складу) правомірної поведінки. Об'єктивна та суб'єктивна сторони правомірної поведінки. Мотивація правомірної поведінки. Типи правомірної поведінки. Обов'язок та законслухняна поведінка. Позитивна відповідальність. Маргінальна та конформістська поведінка, умови та причини їх існування у сучасному суспільстві. Ознаки правопорушення: протиправність, винність (деліктоздатність), соціальна шкідливість (небезпечність), наслідки. Склад правопорушення. Суб'єкт правопорушення та його особливості у різних галузях (інститутах) права. Об'єктивна сторона правопорушення, її ознаки. Причинний зв'язок між правопорушенням (дією) та наслідками. Суб'єктивна сторона правопорушення: вина, її форми - навмисність та необережність. Прямий та непрямий умисел, протиправна самовпевненість та протиправна необережність. Соціальний медичний та інтелектуальний критерії вини суб'єкту. Причини та природа правопорушень. Причини злочинності, її основні форми. Методи та форми боротьби зі злочинністю.

Тема 21. Юридична відповідальність: поняття, підстави, види

Поняття та основні риси юридичної відповідальності. Правопорушення та його склад – підстави притягнення до юридичної відповідальності. Стадії юридичної відповідальності. Підстави юридичної відповідальності. Юридична відповідальність та правові санкції. Види юридичної відповідальності, їх відпрацювання в чинному законодавстві України. Зв'язок та взаємодія юридичної відповідальності з моральною та політичною. Юридична відповідальність та права людини. Презумпція невинуватості як гарантія прав людини та громадянина.

Тема 22. Правова свідомість і правова культура

Поняття та основні риси правової свідомості. Структура правової свідомості, її елементи: правова ідеологія, правова психологія, правова поведінка. Вплив правосвідомості на законотворчу та правозастосувальну діяльність. Ідеї та принципи законності (неминучість юридичної відповідальності, недоторканість прав людини, рівність, демократизм та соціальна справедливість, тощо). Види правової свідомості: теоретична, професійна, побутова. Правова культура: її сутність та основні риси, форми проявлення у суспільстві. Правовий нігілізм, причини його з'явлення, форми, вплив на стан режиму законності, реалізацію та забезпечення прав і свобод громадян. Шляхи подолання правового нігілізму. Роль правової культури у формуванні громадянського суспільства та правової держави. Правова культура у законодавчій та правозастосовчій діяльності. Правова культура посадової особи та громадянина. Правова культура у корпораціях, об'єднаннях громадян. Співвідношення правової та політичної культури.

Тема 23. Законність, правопорядок, дисципліна

Поняття та сутність законності. Законність як принцип життя цивілізованого суспільства. Режим законності у правовій державі. Принципи та вимоги законності. Конституційне забезпечення законності. Система гарантій законності. Соціальні та юридичні гарантії законності. Суспільний порядок та правовий порядок. Поняття правопорядку, його співвідношення з законністю та демократією. Законність та дисципліна. Види дисципліни. Виконавча дисципліна та її значення у роботі державного апарату. Технологічна дисципліна. Дисципліна у підприємницькій діяльності.

Тема 24. Механізм правового регулювання

Правовий вплив на суспільні відносини. Поняття, форми та методи правового регулювання. Стадії правового регулювання. Основні елементи механізму правового регулювання, їх зв'язок та взаємодія. Нормативна основа, правові відносини, акти реалізації норм права в механізмі правового регулювання. Вимоги до механізму правового регулювання в умовах демократичної правової держави. Шляхи підвищення ефективності механізму правового регулювання.

Тема 25. Основні правові системи сучасності

Поняття правової системи та сім'ї правових систем. Особливості формування континентальної (романо-германської; римської) сім'ї правових систем і правових систем, що до них прилягають (латиноамериканська, японська, скандинавська). Поняття і структура права у країнах романо-германської правової сім'ї (системи). Форми (джерела) права у країнах романо-германської правової сім'ї. Поняття загального права, основні періоди його формування. Співвідношення загального права і права справедливості. Судовий прецедент: його ознаки і співвідношення з іншими формами права. Загальне і відмінне в англійській і американській правових системах. Загальна характеристика права окремих держав, що відносяться до романо-германської правової сім'ї. Англосаксонська (англо-американська; прецедентна) правова система (сім'я). Структура і особливості джерел англосаксонської правової системи. Розвиток і функціонування права США як приклад держави з прецедентною правовою системою. Поняття загального права, основні періоди його формування. Співвідношення загального права і права справедливості. Судовий прецедент, його ознаки і співвідношення з іншими формами права. Загальне і відмінне в англійській і американських правових системах. Загальна характеристика інших країн англосаксонської правової сім'ї. Правові сім'ї релігійно-моральної орієнтації. Ісламське право. Мусульманська правова система. Особливості виникнення та загальна характеристика мусульманського права. Джерела мусульманського права:

Коран, сунни, кіяс. Основні галузі та інститути мусульманського права. Судове право і закон. Тенденції розвитку мусульманського права у сучасних правових системах. Сім'я традиційного (звичаєвого) права. Роль і види звичаю та звичаєвого права в становленні їх правових систем. Місце традиційних елементів в сучасних правових системах Китаю та Японії. Звичаєво-правові системи Африки. Вплив правових систем метрополій на розвиток правових систем африканських країн. Загальна характеристика змішаної правової системи. Індуське право та особливості виникнення і розвитку. Індуське право і право Індії: спільне і відмінне у їх формуванні і перспективах розвитку. Вплив системи загального права. Заідеологізовані правові сім'ї. Поняття соціалістичної правової системи. Відмінність соціалістичної правової системи (сім'ї) від континентальної та мусульманської. Джерела соціалістичного права. Загальна структура і особливості заідеологізованої правової систе

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів/змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	конс	СРС		л	п	лаб.	конс	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1												
Тема 1. Предмет і методологія теорії держави і права	10	2	2			6	14	2				12
Тема 2. Еволюція суспільства: виникнення держави і права	10	2	2			6	14	2				12
Тема 3. Громадянське суспільство, політична система суспільства та держава	10	2	2			6	14		2			12
Тема 4. Поняття держави, її основні ознаки, сутність. типологія держав	10	2	2			6	14	2				12
Тема 5. Форма держави	10	2	2			6	12					12
Тема 6. Механізм та апарат держави	10	2	2			6	12					12

Разом за розділом 1	60	12	12			36	80	6	2			72
Розділ 2												
Тема 7. Загальне вчення про демократію	10	2	2			6	14	2				12
Тема 8. Права людини і громадянина	10	2	2			6	14		2			12
Тема 9. Соціальна правова держава	10	2	2			6	12					12
Разом за розділом 2	30	6	6			18	40	2	2			36
Усього годин за I семестр	90	18	18			54	120	8	4			108
Розділ 3												
Тема 10. Право в системі регулювання суспільних відносин	8	2	2			4	6	2				4
Тема 11. Поняття права. співвідношення права з політикою, економікою, культурою	8	2	2			4	6		2			4
Тема 12. Форми права	8	2	2			4	4					4
Тема 13. Нормативно-правовий акт: поняття, ознаки, система та види	7		2			5	6					6
Тема 14. Норми права	8	2	2			4	4					4
Тема 15. Правотворчість	7		2			5	6					6
Тема 16. Система права	8	2	2			4	6					6
Тема 17. Правові відносини	6		2			4	7	2				5
Разом за розділом 3	60	10	16			34	45	4	2			39
Розділ 4												
Тема 18. Реалізація права	8	2	2			4	4					4
Тема 19. Тлумачення норм права	7		2			5	6					6
Тема 20. Правомірна поведінка та правопорушення	8	2	2			4	6	2				4
Тема 21. Юридична відповідальність:	7		2			5	6					6

поняття, підстави, види												
Тема 22. Правова свідомість і правова культура	8	2	2			4	4					4
Тема 23. Законність, правопорядок, дисципліна	6		2			4	6					6
Тема 24. Механізм правового регулювання	8	2	2			4	7		2			5
Тема 25. Основні правові системи сучасності	8	2	2			4	6					6
Разом за розділом 4	60	10	16			34	45	2	2			41
Усього годин за II семестр	120	20	32			68	90	6	2			82
Всього годин за рік	210	38	50			122	210	14	8			188
ІНДЗ												
ІНДЗ			-	-	-				-	-	-	
Усього годин												

5. Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
Розділ 1			
1	Предмет і методологія теорії держави і права	2	
2	Еволюція суспільства: виникнення держави і права	2	
3	Громадянське суспільство, політична система суспільства та держава	2	2
4	Поняття держави, її основні ознаки, сутність. типологія держав	2	
5	Форма держави	2	
6	Механізм та апарат держави	2	
Розділ 2			
7	Загальне вчення про демократію	2	
8	Права людини і громадянина	2	2
9	Соціальна правова держава	2	
	Всього за I семестр	18	4
Розділ 3			
10	Право в системі регулювання суспільних відносин	2	
11	Поняття права. співвідношення права з політикою, економікою, культурою	2	2

12	Форми права	2	
13	Нормативно-правовий акт: поняття, ознаки, система та види	2	
14	Норми права	2	
15	Правотворчість	2	
16	Система права	2	
17	Правові відносини	2	
Розділ 4			
18	Реалізація права	2	
19	Тлумачення норм права	2	
20	Правомірна поведінка та правопорушення	2	
21	Юридична відповідальність: поняття, підстави, види	2	
22	Правова свідомість і правова культура	2	
23	Законність, правопорядок, дисципліна	2	
24	Механізм правового регулювання	2	2
25	Основні правові системи сучасності	2	
Всього за II семестр		32	4
Разом		50	8

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Не передбачено	

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Не передбачено	

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
Розділ 1			
1	Предмет і методологія теорії держави і права	6	12
2	Еволюція суспільства: виникнення держави і права	6	12
3	Громадянське суспільство, політична система суспільства та держава	6	12
4	Поняття держави, її основні ознаки, сутність. типологія держав	6	12
5	Форма держави	6	12

6	Механізм та апарат держави	6	12
	Розділ 2		
7	Загальне вчення про демократію	6	12
8	Права людини і громадянина	6	12
9	Соціальна правова держава	6	12
	Всього за I семестр	54	108
	Розділ 3		
10	Право в системі регулювання суспільних відносин	4	4
11	Поняття права. співвідношення права з політикою, економікою, культурою	4	4
12	Форми права	4	4
13	Нормативно-правовий акт: поняття, ознаки, система та види	5	6
14	Норми права	4	4
15	Правотворчість	5	6
16	Система права	4	6
17	Правові відносини	4	5
	Розділ 4		
18	Реалізація права	4	4
19	Тлумачення норм права	5	6
20	Правомірна поведінка та правопорушення	4	4
21	Юридична відповідальність: поняття, підстави, види	5	6
22	Правова свідомість і правова культура	4	4
23	Законність, правопорядок, дисципліна	4	6
24	Механізм правового регулювання	4	5
25	Основні правові системи сучасності	4	6
	Всього за II семестр	68	82
	Разом	122	190

9. Індивідуальні завдання

Не передбачено

10. Методи навчання

Основні форми навчального процесу при вивченні дисципліни «Теорія держави і права»:

навчальні заняття, самостійна робота студентів, робота в науковій бібліотеці КДПУ імені В. Винниченка та мережі Інтернет, контрольні заходи.

Види навчальної роботи студентів:

- лекція;
- семінарське заняття;
- консультація;

- екзамен.

У процесі вивчення дисципліни застосовуються наступні методи навчання:

За типом пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемного викладу, дослідницький, аналітичний, індуктивний, дедуктивний

За основними етапами процесу: формування знань, формування умінь і навичок, застосування знань, узагальнення, закріплення, перевірка.

За системним підходом: стимулювання та мотивація, контроль та самоконтроль.

За джерелами знань: словесні (розповідь, пояснення, лекція) і наочні (демонстрація, ілюстрація).

За рівнем самостійної розумової діяльності: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький, метод проблемного викладання.

11. Методи контролю

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою здійснюється шляхом поточного, модульного, підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

11.1. Поточний контроль

Поточний контроль – це оцінювання навчальних досягнень студента (рівень теоретичних знань та практичні навички з тем, включених до змістових модулів) під час проведення аудиторних занять, організації самостійної роботи, на консультаціях (під час відпрацювання пропущених занять чи за бажанням підвищити попереднє оцінювання) та активності студента на занятті.

Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів на семінарських заняттях, експрес-контролю, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз джерельної та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- самостійне опрацювання тем;
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;
- систематичність роботи на семінарських заняттях, активність під час обговорення питань.

Критеріями оцінки є:

усні відповіді:

- повнота розкриття питання;
  - логіка викладання, культура мови;
  - емоційність та переконаність;
  - використання основної та додаткової літератури;
  - аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки;
- виконання письмових завдань:**
- повнота розкриття питання;
  - цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки;
  - акуратність оформлення письмової роботи.

1 семестр

Максимальний бал за виступ з питань певної теми розділу

На семінарському занятті - 6 балів:

- **6 б.** ставиться, коли студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, наводить аргументи, робить посилання на нормативно-правові акти, літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час розкриття питання. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.

- **5-3 б.** ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, коментарем теоретичного матеріалу. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей при посиланні на нормативно-правові акти.

- **2-1 б.** ставиться студент, який засвоїв матеріал на рівні переказування, відтворює вивчене не завжди логічно, припускається помилок.

До 5-ти балів студент може отримати за виконані завдання **самостійної роботи** з тем розділу, з урахуванням якості, повноти виконання завдання.

До 2-х балів ставиться студенту, який робить вдалі доповнення протягом семінарських занять з певної теми модуля, виправляє неточності, однак при цьому індивідуально не виступає з окремих питань;

2 семестр

Максимальний бал за виступ з питань певної теми розділу

На семінарському занятті - 3 бали:

- **3 б.** ставиться, коли студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, наводить аргументи, робить посилання на нормативно-правові акти, літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час розкриття питання. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.

- **2,5-2 б.** ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, коментарем теоретичного матеріалу. Не

завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей при посилянні на нормативно-правові акти.

- **1-1,5 б.** ставиться студент, який засвоїв матеріал на рівні переказування, відтворює вивчене не завжди логічно, припускається помилок.

До **0,5-ти балів** студент може отримати за виконані завдання **самостійної роботи** з тем розділу, з урахуванням якості, повноти виконання завдання.

До **1-го бала** ставиться студенту, який робить вдалі доповнення протягом семінарських занять з певної теми модуля, виправляє неточності, однак при цьому індивідуально не виступає з окремих питань;

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль **0 балів**.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у науково-дослідній роботі – роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій, були учасниками олімпіад, конкурсів тощо можуть нараховуватися додаткові бали: **до 5 балів**.

Студент, який не з'являвся на заняття (з поважних причин, підтверджених документально), а отже, не мав **поточних оцінок**, має право повторно пройти поточний контроль під час консультацій. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

10.2. Підсумковий контроль

Форми проведення підсумкових контролів під час вивчення дисципліни «Теорія держави і права» – контрольна робота;

Підсумковий контроль проводиться на останньому занятті кожного розділу. Тривалість виконання контрольних завдань не повинна перевищувати двох академічних годин.

До контрольних робіт допускаються всі студенти незалежно від результатів поточного контролю.

Дві КР передбачено за результатами вивчення тем розділу у 1 семестрі і 2 КР – у 2 семестрі. Для проведення підсумкового контролю розроблено контрольні завдання 5 варіантів. Варіанти завдань для підсумкового контролю є рівнозначні за трудомісткістю.

За виконання завдань підсумкового контролю студент отримує контрольну підсумкову оцінку (кількість балів), яка враховується в процесі розрахунків оцінки за розділ:

У 1 семестрі – максимальна кількість балів за КР – 3 бали;

У 2 семестрі – максимальна кількість балів за КР – 2 бали.

У процесі виконання контрольних завдань студент може користуватися лише тими допоміжними матеріалами, які визначені викладачем. Студентові забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими студентами та користуватися матеріалами, крім дозволених. За умови

порушення студентом установлених правил виконання контролю викладач позбавляє можливості продовжувати виконання контрольних завдань, не перевіряє роботу, робить на ній відповідний запис і оцінює нулем балів. Результати контрольного заходу студента, який не з'явився на нього, також оцінюються нулем балів незалежно від причини.

Результати перевірки КР доводяться до відома студентів не пізніше ніж через два робочі дні після їх виконання.

Перескладання КР допускається в терміни, визначені викладачем, під час поточних консультацій.

Студент, який не з'явився на підсумковий контроль за розділом (незалежно від причини), має право один раз повторно пройти контроль у визначені викладачем терміни під час поточних консультацій.

Підсумкова кількість балів визначається як:

- **1 семестр** – сума балів за всіма формами робіт за семестр.
- **2 семестр** – сума балів за всіма формами робіт за семестр плюс оцінка на екзамені.

10.3. Підсумковий (семестровий) контроль

З означеної дисципліни передбачена така форма семестрового контролю, у 1 семестрі – залік; у 2 семестрі – екзамен, який проводиться у кінці семестру.

Першим етапом семестрового контролю є визначення підсумкової семестрової оцінки як суми підсумкових оцінок, отриманих за результатами засвоєння всіх розділів.

У 1 семестрі залік виставляється за кількістю балів, які отримав студент протягом семестру за всі види робіт (максимум 100 балів)

У 2 семестрі – підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів поточного, підсумкового контролю, самостійної роботи (максимум 60 балів), яка сумується до кількості балів, які отримав бакалавр на екзамені (максимум 40 балів).

Усім студентам, які повністю виконали навчальний план і позитивно атестовані з цієї дисципліни (набрали не менше 60 % від 100 балів), сумарний результат семестрового контролю в балах та оцінка за національною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та за шкалою ECTS заноситься у Відомість обліку успішності (форма № Н-5.03), Індивідуальний навчальний план студента (форма № Н-2.02), Залікову книжку студента (форма № Н-2.03). Заповнена та оформлена відомість обліку успішності повертається у деканат у визначений термін особисто викладачем.

У випадку отримання менше 60 балів (FX в ECTS) за результатами семестрового контролю, студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академзаборгованості.

11. Схема нарахування балів, які отримують студенти

1 семестр

Поточне тестування та самостійна робота					Підсумкова
Розділ 1		Розділ 2			
Теми 1-6	КР	Теми 7-9	КР	Самостійна робота	
36	3	18	3	40	100

2 семестр

Поточне тестування та самостійна робота					Екза мен	Підсу мкова
Розділ 3		Розділ 4				
Теми 11-18	КР	Теми 19-26	КР	Самостій на робота		
24	2	24	2	8	40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням	не зараховано з обов'язковим повторним

		дисципліни	вивченням дисципліни
--	--	------------	-------------------------

12. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Теорія держави і права».
2. Тексти лекцій (в електронному варіанті).

13. Рекомендована література

Базова:

Нормативно-правові акти

1. Акт проголошення незалежності України : Постанова Верховної Ради Української РСР від 24.08.1991. *Відомості Верховної Ради української РСР*. 1991. № 38. Ст. 502.
2. Декларація про державний суверенітет України : Декларація Верховної Ради Української РСР від 16.07.1990. *Відомості Верховної Ради української РСР*. 1990. № 31. Ст. 429.
3. Конституція України : Закон України від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

Література:

1. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. Київ, 2015. 392 с.
2. Кельман М. С., Котуха О. С., Коваль І.М. Теорія держави і права: підручник/ за заг. ред. д.ю.н., проф. М.С.Кельмана. Тернопіль, 2018.
3. Кравчук М. Теорія держави і права (опорні конспекти): навч. посібник для студентів ЗВО. 3-тє вид. змін. й доп. Тернопіль: ТНЕУ, 2018.
4. Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести: підручник. 2-ге вид., випр. і допов. Київ, 2019. 584 с.
5. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави. Навч. посібник. Вид. 10-те доповнене. Львів: Край, 2017. 222 с
6. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: підручник. Київ, 2017. 428 с.
7. Теорія держави і права : підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол.канд. юрид. наук, проф. Ю.А. Ведерніков. 3-є вид. перероб. і доп. Дніпро, 2016; 480 с.
8. Теорія держави та права : навч. посіб. / За заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ, 2017. 320 с.
9. Теорія держави і права : підручник / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. Харків, 2015. 368 с.

Допоміжна література

1. Антошкіна В. К. Тлумачення за особливої форми реалізації праввих норм (правореалізації). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. №1. С. 12-15.
2. Андрусів Л. М. Засоби оприлюднення нормативно-правових актів. *Право і суспільство*. 2020. № 1. С. 3-8.
3. Гарасимів Т. З. Розбудова громадянського суспільства в Україні: державно-владний підхід. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. *Юридичні науки*. 2015. № 813. С. 86-95.
4. Джураєва О. О. Динаміка сучасної держави: загальнотеоретичний аспект. *Lex portus*. 2018. № 2. С. 190-201. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/LP_2018_2_20
5. Дзевелюк М. В. Традиції та новації в розвитку функцій сучасної держави. дис... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01. Одеса, 2017. 209 с.
6. Дорошенко В. С. Формування правової держави через становлення громадянського суспільства. *Державне будівництво*. 2013. № 2.
7. Дубинський І. Ю. Функції держави як найважливіші напрями розвитку. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції* 2019. № 4. С. 18-21.
8. Касинюк Л. А., Мельник Е. А. Правова держава та проблеми становлення її в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С. 28-32
9. Кельман М. С., Коваль І. М. Щодо питання про суб'єктивну сторону правозатосування в правовій держави. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: *Юриспруденція*. 2020 № 43. С. 4-7.
10. Концепція удосконалення діалогу громадянського суспільства особи та держави в контексті забезпечення та захисту прав людини в Україні / Шемшученко Ю.С., Оніщенко Н.М., Пархоменко Н.М., Стоєцький С.В., Фоцан Я.І., Макаренко Л.О., Львова О.Л., Сунєгін С.О. К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2015. 116 с.
11. Копча В. В. Сучасна держава: основні підходи до розуміння. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: *Юриспруденція*. 2020 № 43. С. 13-17.
12. Креативність загальнотеоретичної юриспруденції: монографія / [Ю.М. Оборотов, В.В. Завальнюк, В.В. Дудченко та ін.]; за ред. Ю.М. Оборотова. Одеса: Фенікс, 2015. 488с.

13. Лебедева О. В. Психологічна теорія походження держави. Молодий вчений. 2015. № 8(2). С. 98-100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_8%282%29__24
14. Макаренко Л.О. Актуальні проблеми формування правової культури в Україні на сучасному етапі. Правова держава. 2020. Випуск 31. Київ: Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2020. С. 46-54.
15. Марущак О. А. До питання про класифікацію функцій сучасної держави. *Правовий часопис Донбасу*. 2019. № 4 (69). С. 25-31
16. Матвєєва Ю. І. Визначення права і визначеність закон. *Наукові записки НАУКМА. Юридичні науки*. 2016. Т. 181. С. 47-50.
17. Мельничук С. М. Правові форми реалізації функцій сучасної держави. дис... докт-ра. юрид. наук : спец. 12.00.01. Київ, 2019. 478 с.
18. Муранова В. В. Етапи становлення та чинники розвитку громадянського суспільства. *Науковий вісник НАВС*. 2011. № 3. С. 261-269.
19. Непийвода В.П., Непийвода І.В. Прецедент як стрижневий складник англо-американського права та його входження в правову систему України. *Правова держава*. 2020. Випуск 31. Київ: Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2020. С. 108-119.
20. Оніщенко Н. М. Правове регулювання, правовий вплив та правове забезпечення: індекс взаємовизначеності. *Правова держава*. 2020. Випуск 31. Київ: Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2020. С. 46-54.
21. Пархоменко Н.М. Правова доктрина як результат правозастосовної діяльності суду. *Правова держава*. 2020. Випуск 31. Київ: Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2020. С. 54-62.
22. Пархоменко Н.М. Розвиток законодавства України в контексті конституціоналізації, євроінтеграції та забезпечення прав людини: Монографія. Київ, 2016. 254 с.
23. Пильгун Н. В. Поняття «механізм держави» в сучасній юридичній думці. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2017. № 2. С. 46-51.
24. Рудик П. А. Теорія держави: основні теорії, концепції, підходи до вивчення: навч. посіб. 2 ге вид., перероб. та допов. Київ, 2015. 288 с.
25. Старицька О. Проблемні питання довіри до державної влади в сучасній Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 1. С. 71-75.

26. Субота С. І. Аксіологічні засади правоохоронної діяльності в умовах розвитку громадянського суспільства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. №1. С. 35-38.

27. Устименко О. С. Загальнотеоретична характеристика основних наукових концепцій походження держави. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки*. 2017. Вип. 2. Т. 2. С.25-27.

28. Хаустова М. Г. Правова політика української держави у сфері модернізації правової системи України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. №1. С. 39-42.

29. Чукаєва В. О. Громадянське суспільство та конституційна доктрина розвитку правової держави України. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2019. № 3. С. 36-38.

30. Яртин Н. В. Католицькі доктрини походження держави і права. *Вісник Національного авіаційного університету. Сер. : Філософія. Культурологія*. 2015. № 1. С. 151-155. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnau_f_2011_1_38

14. Інформаційні ресурси

http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main	Сайт Верховної Ради України (законодавство)
http://pravoua.com.ua/	Сайт журналу «Право України»
http://www.ligazakon.ua/	Головний правовий портал України
http://www.nbuv.gov.ua/	Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського